

אקב"ו על מצות הנחת תפילין, כשהוא חולצן מהו אומר ברוך אקב"ו וציונו לשמור חוקיו.

בבבלי ס: ומנחות לו. הובאו הברכות על הנחת תפילין של יד ושל ראש, אך שם הברכה על של יד היא להניח תפילין, ועל של ראש על מצוות תפילין. וכן נפסק להלכה (שו"ע א"ח ס' כה סעיף ה). כמו כן בבבלי ברכות מד: ונידה נא: מזכיר שבני מערבא מברכים כשחולצים תפילין "לשמור חוקיו".

[פ"ב ה"ג [יד:]]

נשים שמקיימות עשה שהזמן גרמא

נשים שאינן חייבות בתלמוד תורה אינן חייבין בתפילין. התיבון (הקשו): הרי מיכל בת כושי (שאל) היתה לובשת תפילין ואשתו של יונה היתה עולה לרגלים ולא מיחו בידיה חכמים! רבי חזקיה בשם רבי אבהו: אשתו של יונה הושבה (פני משה ובעל החרדים: חכמים מיחו בה. רידב"ז: לא מיחו בה), מיכל בת כושי מיחו בידיה חכמים. **בבבלי** עירובין צו. פשוט לכו"ע שחכמים לא מיחו בשתייהן¹¹.

[פ"ב ה"ג [טו:]]

אלישע בעל כנפיים

כל שאינו כאלישע בעל כנפיים לא ילבש תפילין. **בבבלי** שבת מט. תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפיים.

[פ"ב ה"ג [טו:]]

איסור עשיית צרכיו בבית קברות, איסור לועג לרש

לא יכנס אדם לבית הקברות ויעשה צרכיו שם, ואם עשה כן עליו הכתוב אומר לועג לרש חרף עושהו.

בבבלי לא הובא איסור זה ודין "לועג לרש" על כך (אך במגילה כט. כתוב שאין נוהגין קלות ראש בבית קברות). ומאידך בבבלי יח. הובא "לועג לרש" על ההולך בבית הקברות עם תפילין וספר תורה, ועל מי שלא מלווה את המת (וכן בסוטה מג: לגבי קריאת שמע ליד המת, ובמנחות מא. לגבי ציצית למת), ובירושלמי לא הובא "לועג לרש" לגבי קיום מצוות ליד המת (וכן עיין לקמן בסמוך שלבבלי חירף את המתים בזה שציציתו היתה מונחת על הקבר, והירושלמי גרס באופן אחר).

[פ"ב ה"ג [טו:]]

האם מתים יודעים מענייני העולם הזה

דלמא (מעשה), רבי חייא רובא ורבי יונתן היו מהלכים קומי ערסיה (לפני מיטתו) דרבי שמעון בר יוסי בר לקוניא והוה רבי יונתן מפסע על קיבריה, אמר ליה רבי חייא רובא: כדון אינון מימר למחר אינון גבן ואינון מעיקין לן (המתים יאמרו עלינו: מחר הם ימותו ויבואו אלינו והיום הם מצערים אותנו), אמר ליה: וחכמין אינון כלום (וכי המתים יודעים)? לא כן כתב והמתים אינם יודעים מאומה? אמר ליה: לקרות את יודע, לדרוש אין את יודע, כי החיים יודעים שימותו - אילו הצדיקים שאפילו במיתתן קרויין חיים, והמתים אינם יודעים מאומה - אילו הרשעים שאפילו בחייהן קרויין מתים.

בבבלי יח. הובא אותו מעשה, והדרשה על צדיקים ורשעים, אך לא שהיה פוסע על הקבר אלא שציציתו היתה מוטלת על הקבר (ועיין לעיל בסמוך שבירושלמי לא הובא איסור

¹¹ דרך הירושלמי להדגיש שאסור לאסור את המותר (וכן כאן, שלא תחמיר על עצמה לעשות דבר שפטורה ממנו), והבבלי לא כותב זאת. עיין בפרק "שיטות הירושלמי והבבלי" סעיף ו.